

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Brezmadežna na obzorju naše domovine.

3. Njene bratovščine.

„Blagor njim, ki ohranijo moja pota“ . . . Zgrešili so jih mnogi rojaki naši pridruživši se v 16. stoletju novovercem. Da bi srečno dokončali pod zaščito brezmadežne Device življenja pot in ohranivši vero in čednost dospeli do rajskega domovja, zasnovali so pred tremi stoletji ob roki oo. jezuitov nekateri ljubljanski meščani bratovščino brezmadežnega spočetja, ki se je zvala tudi meščanska ali nemška bratovščina. Ustanovljena je bila ta družba na višjo čast in slavo presvete in nerazdružne Trojice, na prosep čiščenja deviske Bogorodice Marije, na razširjenje svete edinozveličalne rimske katoliške vere in na blaginjo pravovernih krščanov. Odcepila se je ta bratovščina od družbe Matere božje v nebo vzete, ki so jo ustanovili jezuiti za dijake leta 1605. Dne 12. velikega srpana 1624 je bila nova družba vtelesena bratovščini Marijinega oznanjenja v Rimu.

Kakšne dolžnosti so imeli družniki brezmadežnega spočetja? Na čast Materi božji so se morali vsaj petkrat na leto izpovedati in sicer: na brezmadežnega spočetja praznik, o svečnici, o Marijinem oznanjenju, o velikem in malem šmarnu; tedaj so skupno pristopali k mizi Gospodovi. Vsak dan jim je bilo moliti po jutranji molitvi na slavo presv. Trojici: trikrat očenaš, zdravomarijo, vero in molitev „Zdrava kraljica“ (Salve Regina) za sv. katoliško cerkev, za deželnega vladarja in za meščanstvo; zvečer pa so po večerni molitvi izprašavši si vest pridevali zopet tri očenaše in zdravomarije na

gorenji namen in naposled psalm „Iz globočine“ (De profundis) za umrle brate. Po dnevi so, kadar je bila komu prilika, izmolili trikrat očenaš na hvalo presv. Trojici, ker je nebes kraljico obvarovala izvirnega greha in nato trikrat zdravomarijo na čast svoji zavetnici z antifono: „To je mladika, ki nima poganjka izvirnega greha“ in z molitvijo vred, ki se je nahajala v bratovski molitveni knjižici. Členi bratovščine brezmadežnega spočetja naj so navzoči vsak mesec na dveh rednih službah božjih; nju ena se daruje za mrtve, druga za žive sobrate. Če je mogoče, naj vsak dar. slušajo sv. mašo. Vdeležujejo naj se nedeljskih shodov. Kadar zbolí kak društvenik, naj ga obiskujejo, tolažijo; ako je ubog, naj mu dele miloščino. Mrtve sobrate naj spremljajo na pokopališče. Za pokoj njihov naj prisostvujejo zadušnici. Ko se za rajnika daruje presv. daritev, naj molijo zanj sv. rožni venec, psalm „Iz globočine“ in dotično molitev. Mašnik, ki je vpisan v to bratovščino, naj mašuje za vsakega umrlega sobrata.

Bratovščini brezmadežnega spočetja je bil sedež v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani. Tam so se vršile njene pobožnosti. Prva družbina slavnost je bila dne 8. grudna 1625. Skof Hren sam je tedaj opravil ob šumeči godbi slovesno sv. mašo na slavo brezmadežni Devici. Naval ljudstva je bil tolik, da se je zdelo kakor bi bil velikonočni praznik, ne pa navadni delalni dan. Členi nove Marijine družbe so vsi prejeli sv. obhajilo. Tistega dne jih je pristopilo bratovščini ednajst udov med njimi nekaj plemenitašev. Sprejem v družbo se je vršil vselej slovesno. Kdor se je želel zapisati vanjo, moral se je najprej zglasiti njenemu spiritualu, ki je bil vselej kak jezuit, ali jezuitskemu rektorju; nato so ga deli na po-

dekana Andreja Drobniča. Mnogokrat smo se pri njem le-tod imeli dobro. Človek je občutil nekako izvanredno veselje, občevati s tako preblago dušo. Srce je nosil na vedrem in tako prikupljivem obrazu. A zdaj že počiva tam v domači bloški zemlji. Bog mu posladkaj večni mir v grobu na rodnem kraju.

Tudi od Smarije naprej so prav dobro znali izpeljati železnico z ondotnih višin v ravnino proti „Žegnanemu studentu“. Oziraje se po višinah nad to vasjo proti vzhodu sem zopet gledal v duhu nazaj v viharno leto 1813. in se spominjal bojov, ki so se tudi tu vršili takrat med Avstrijci in Francozi. Moj nepozabni rajni oče Luka so mi pravili, da so uprav eden med tistih osodnih dni potovali v kupčijskih zadevah čez hribe iz Železnikov v Trzič, ko se je vršil boj okoli Žegnanega studenta. Dejali so mi: „Ko sem zaslišal iz tako velike daljave grom topov, pokleknit sem sredi pota na tla, vzdignil roke proti nebu, in goreče prosil Gospod Boga, naj bi naklonil zmago cesarskim.“ Tako so namreč imenovali takrat naše avstrijske vojake. Taki spominji na očeta imajo nadnaravno moč: solze privabijo človeku v oči. In pa tinaši stari zvesti Avstrijci — se-li ne izgubiva sem terti med avstrijskimi narodi čut za to veliko našo domovino? Menda se. A možato in krščansko to ni!

Že v noč smo se pripeljali v Ljubljano. Vender nisem moral prenočiti ondi; nego v pozni uri še sem se odpeljal proti Škofji Loki do svojih ljudi. Naslednje jutro sem bil doma. Res je namreč, kar pravi pregovor: „Ljubo doma, kedor ga ima.“

=====

Za sklep mi je prišlo še to-le na misel: Tolikokrat citiramo v svojih spisih rajnega Valvazorja, ki je žrtvoval domovini v čast ne le svojih dušnih in telesnih moči, nego tudi vse ogromno svoje premoženje: Bog ve, če si kedo kedaj domisli, da bi izmolil tudi za mir in pokoj njegove velike duše kak „Oče naš?“ Nadučitelj J. Levičnik.

Iz sveta.

40.000 Marijinih otrok — toliko ljudi je bilo zbranih konec meseca vinotoka t. l. na Marijinem shodu v Lvovu. Napravili so velikaški izprevod, ki so se ga na proslavo Brezmadežne vdeležili ondotni viši škojje, škofje, cesarski namestnik, deželni maršal, mestni župan, člani gosposke zbornice, državni in deželni poslanci. Poslednjo sejo so proslavili z govori: predsednik akademije znanosti grof Tarnovski, kmet Tečar in škof Pelčar.

M. K.

Ruska žena na rusko-japonskem bojišču. Kakšne požrtvovalnosti in samozatajevanja je sposobna žena, kaže nam najlepše sedanja rusko-japonska vojna. V tej grozni dobi vseuboja, v vzdušju polnem človeške krvi, ko stok ranjenih in umirajočih zaglušna pokanje pušk in grmenje topov, prikazuje se angelj prinašajoč tolažbo in pomoč — ruska žena. Ne le usmiljene sestre, gospe iz najbojšjih rodbin, kneginje, hčerke milijonarjev, vajene obilnosti in zločnosti, so nastopile težavno pot na Mandžursko, da bi kakor prave apostolke krščanske ljubezni izvrševale posel zahtevajoči pogum, samozatajevanje, nenavadno junaštvo in sicer tem večje, čim nežnejša je ženska duša in čim večji je njen naravni odpor proti vsemu, kar dihti po krvi. Čuditi se moramo tem junakinjam, ki se nahajajo povsod na bojišču — nekaj korakov za strelno črto, v oddelkih, ki iščejo ranjence, v vsakem vagonu, ki odvaža nesrečnike z bojišča, in ob posteljah umirajočih v bolnicah. Koliko teh milosrčnic je ob izvrševanju njihovega plemenitega dela na bojišču že zadela neprijateljska kroglja, koliko so jih pobrale bolezni. A vender prihajajo vedno nove sestre, nove junakinje, ki popolnoma pozabljajo nase in se do čia žrtvujejo blaginji bližnjega in svoji domovini. Strežnice, ki so v srditem boju ob vžigajočih in uničujočih šrapnelih v bitvi pri Ljaojanu reševale ranjene, ko so jeli pešati že moške omagovaje pod težo službe, so prejele od ruskega carja za odliko red sv. Jurja.

V. K.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi polji in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej.

V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Ivane Pichlerjeve tabakarni na Kongresnem trgu.

izkušnjo. Ko jo je srečno prebil, bil je sprejet v v bratovščino. To se je godilo o družbinah godovih. Poglavitni družbin praznik je bil god Marijinega brezmadežnega spočetja. Tedaj so očitno v cerkvi izjavljali člani te Marijine družbe, da hočejo trdno verovati, da je bila presv. devica brez madeža spočeta in da ji bodo kakor poslušni otroci vsekdar služili. Popoldne so imeli v jezuitskem samostanu glavni shod in so volili načelnštvo (magistratus.)

Prvi voditelj bratovščini, izvoljen na ustanovni slavnosti leta 1625. je bil Burkard Hitzing; doglavnik so mu bila Ivan Jakob Kirchmayr deželni tajnik, in Lenard Fabijanič (Fabianitsch) četrti stotnik; tajnik: Ivan Krstnik Jäger; svetovalci: Andrej Grauenweger, Andrej Hren (Chrön), Jurij Planina, Andrej Kapenjäger, Francišek Ciriany; učitelj poslušnikom (magister novitiorum) je bil Ivan Čavle (Tschaullee), blagajnik pa Jurij Semen.

A bratovščina brezmadežnega spočetja se ni omajevala le na slavnosti v cerkvi sv. Jakoba, ona je večkrat javno pokazala, kako zelo časti svojo milostno zavetnico. Narejala je vsakoletne izprevode do dveh Marijinih svetišč v bližini ljubljanskega mesta. O Marijinem obiskanju dne 2. malega srpana so krenili družniki Brezmadežne na Rožnik. Prvikrat je šla na ta prijazni holmec bratovska procesija leta 1633. V ondotni Marijini cerkvi je bila vselej peta sv. maša in kratka propoved. Nato so se zopet izprevodoma vrnili. Celo deževno vreme ni moglo preprečiti priljubljenega izprevoda na Rožnik.

Tej procesiji se je kmalu pridružila druga: k Devici Mariji v Polje. Leta 1634. je ustrašoval cesar Ferdinand II. rezensko mesto. V zahvalo za zmago je napravila bratovščina Brezmadežne izprevod v Polje. Večinoma so hodili na to božjo pot s procesijo na Marije snežnice dan 5. velikega srpana. Kadar je prišla vmes kaka zapreka, preložili so izprevod na drug dan. Večidel ga je vodil kak duhovni dostojanstvenik, n. pr. l. 1689. dekan in generalni vikar Rossetti, l. 1712. kanonik in stolni župnik pl. Kuslan. Čestokrat je poveljevala izprevod deželna godba. Po propovedi in peti sv. maši se je vračala procesija nazaj k Sv. Jakobu, kamor je dospela krog 11. ure. Poslednjikrat je vprizorila bratovščina brezmadežnega spočetja ta izprevod

l. 1754. Tedanjim družnikom je bilo v Polje predaleč, zato so jeli na Marije snežnice dan poslej zahajati s procesijo v uršulinsko cerkev.

O važnih prilikah je napravljala bratovščina izvenredne obhode. L. 1679. je grozila kuga. Preplašeni Ljubljčanji so se zbirali v številnih procesijah in hodili od cerkve do cerkve izkušaje z gorečimi prošnjami odgnati grozno morilko. V ta namen je šla tudi bratovščina brezmadežnega spočetja v mogočnem izprevodu iz šentjakobske cerkve v stolnico sv. Nikolaja. Imenovana bratovščina se je vdeleževala običajnih vsakoletnih procesij, ki so jih izprevajali jezuiti iz svojega svetišča. O Telovem so njeni družniki spremljali Najsvetejše s plamenicami.

Na svojih izprevodih so nosili člani te odlične družbe srebrni bratovski kip Brezmadežne, ki so si ga omislili leta 1636. za 1600 goldinarjev. Leta 1642. je podaril odvetnik Pučar (Putschar) temu kipu primerno srebrno stalo.

Imetje bratovščine so množili razni dobrotniki z darovi in volili. Leta 1653. je volil družbi brezmadežnega spočetja deželni kapelan Matija Dienstmann zlato verižico tehtajočo 152 zlatnikov. To verižico so mu v njegovi visoki starosti poklonili deželni stanovi. Baronica Barbara Kacianerjeva, umrla dne 3. mal. travna 1673, je ostavila bratovščini sto goldinarjev. Ženske se sicer niso mogle vpisati v družbo Brezmadežne — redni udje so bili samo moški — pač pa so jo podpirale kakor dobrotnice s številnimi darovi.

Bratovščina si je omislila svojo opravo: zastavo, svetilnike, tapete. Leta 1649. so odločili iz bratovske blagajne neko vsoto za dostojen pogreb umrlim ubožnim členom. Srebrnino so shranjevali v čvrsto okovani shrambi, ki jo je bil podaril bratovščini neki družnik.

Imena bratov so se nam ohranila do današnjih dni. Ljubljanski muzej se ponaša z zlato obrezano knjigo v folioobliki, vezano v rdečem baržunu. Oropana je sicer zunanje ozaljšave — pozna se še, da je nosila nekoč okove, najbrže sreberne — a njena notranja lepota je še nedotaknjena. Naslovna akvarelna slika v knjigi predočuje Marijo, držečo pred seboj zrcalo, ob Marijinih nogah se zvija kača, pod njo Eva z usodnim jabolkom v roki. Nad Marijo ob-

dano z angelji je vpodobljena presv. Trojica. Tak je zgornji del te znamenite slike. V spodnjem delu prav pod Marijo so vice v plamenih. Iz njih veje gori proti Mariji vzklík: Radi brezmadežnega spočetja svojega otmi nas, devica slavna, in: Sveta Marija brez greha začeta, reši nas, devica blagoslovljena. Oba ta dva latinska napisa se blestita v zlatih črkah. V ospredju sta dve skupini klečeči in sklenjene roke dvigajoči proti nebeški devici; na eni strani so plemenitaši in meščani, na drugi pa papež, cesar, kardinal, škofje in mašniki. To je bratovska knjiga, ki so zabeležena v njej vsa imena nekdanjih Marijinih sinov zbranih pod zastavo brezmadežnega spočetja. Na prvem mestu je zapisan cesar Ferdinand III. Na listu, ki je odičen z njegovim imenom, je zopet vpodobljena Marija z latinskim nadpisom: In madeža ni na tebi. Pod Bogorodico je naslikana Noetova ladija; spodaj pa razprostira peroti cesarski orel; v njem stoji cesarjevo ime z letnico 16 + 50. S podobo Brezmadežne je ozaljšana prav tako stran knjige, kjer je vpisan cesar Leopold. Tudi grofu Wolfgangu Engelbertu Turjaškemu je odločena posebna stran noseča njegov grb in letnico 16 + 60. Vpisani so škofje ljubljanski, na čelu jim Tomo Hren. On se je vpisal dne 8. grudna 1627, t. j. tistega znamenitega dne, ko se je jel javno praznovati praznik svetega brezmadežnega spočetja, kar za svojim podpisom izrečno omenja in dostavlja: Slava Bogu in njegovi veliki materi devici brezmadežni Amen. Dne 26. listopada 1647 je stopil v bratovščino krški škof Frančišek. Zabeleženi so tu: generalni vikar škof Vaccanus, senjski in modruški škof Peter Mariani, prošt Ivan Andrej pl. Stenberg, stolni dekan Ivan Adam Kaisell, ljubljanski prošt in pičenjski škof Gašper Bobek, njegov drugi naslednik v proštiji in kristoljski škof Mihael Kummer pl. Kumski (de Kumberg), Ivan Gregor Dolničar, Ivan Anton Dolničar, Jakob Schellenburg in dolga vrsta drugih odličnjakov. Največ je bilo seveda vpisanih navadnih ljubljanskih meščanov, obrtnikov, rokodelcev, trgovcev. V bratovski knjigi so vsako leto na prvem mestu zaznamovani načelniki izvoljeni na glavnem shodu, nato so zabeležena imena novih členov.

Krog leta 1670. je jela nekako hirati bratovščina. Prejšnjo slogo so krhali nekateri zlovoljniki, ki so nasprotovali vodstvu. Njihovim

spletkam je vtegnil biti ta namen, da bi se bratovščina drugam premestila. Temu kvarnemu delovanju je storil konec glavni bratovski shod leta 1673., ko se je odločno izjavilo načelo, da se mora vsakdo pokoriti bratovskim pravilom, kdor hoče vztrajati v družbi. Nekdanja gorečnost je iznovič oživela. Darovanja o glavnem prazniku se je vdeležilo tistega leta toliko ljudi, kakor že davno poprej ne; o prazniku Marijinega oznanjenja je bilo sprejetih osemnajst novih članov; na nedeljske shode je prihajalo po 130 bratov. Tudi v poznejših letih je rastlo število členov. Leta 1681. je bilo 48 novih.

Bratovščina brezmadežnega spočetja je preživela jezuite. Bratovska knjiga navaja poslednje načelništvo leta 1783. Po smrti Ivana Adama Fantona pl. Brunna, ki je bil osemnajst let bratovščini voditelj (rector), so se zbrali družniki dne 12. vinotoka imenovanega leta pri Ivanu Pavlu pl. Frankenfeldu in izvolili za predsednika (praeses) škofijskega beležnika Jurija Gollmayrja, za voditelja jezičnega doktorja Ivana Pavla pl. Frankenfelda, za tajnika in blagajnika trgovca Ignacija Fridla, za pomočnike (asistente) trgovca Matija Bartalottija, dr. prava Volbenka Possovitza, trgovca Jožefa Desslbrunnerja, Ivana Nep. Mikoliča (Mickhollitsch), Ivana Hanna in trgovca Mateja Frančiška Christiana. Potem stoje imena šestnajstih svetovalcev; med njimi se nahaja tudi trgovec Anton Damian. To je poslednji znak življenja ljubljanske bratovščine brezmadežnega spočetja. Kakor toliko njenih sestra, zatrl je tudi njo cesarja Jožefa II. ukaz.

Zgled ljubljanskih meščanov je vplivalna okolico. Valvasor nam poroča, da je v njegovi dobi delovala bratovščina brezmadeža spočete Bogorodice v Št. Vidu nad Ljubljano. Še se hrani v ondotnem župnem arhivu stara bratovska podobica. Ta dragoceni ostanek nekdanje bratovščine nam kaže Marijo ozarjeno z dvanajstimi zvezdami, ozaljšano z lilijo, ki jo drži v desnici, in stoječo na zemlji; kača, ki se je ovija, ima v žrelu jabolko z dvema perescema; nad Bogorodico plava sv. Duh v golobji podobi. Pod podobico stoje latinske besede: Brezmadežno spočetje bl. D. M. česčeno v šentvidski župi nad Ljubljano. Joh. Georg Grueber Cath. sc. A. V. Omenjena bratovščina je

imela svoj oltar, ki so mu bili podeljeni odpustki leta 1662.

V predjožefovi dobi je stela naša domovina mnogo cerkvenih bratovščin, a največ jih je stalo pod zaščito presv. Resnjega Telesa in sv. Bogorodice. Bratovski zapiski nam poročajo, da tisti, ki so hodili po Marijinih potih, niso bili zapuščeni. Njihova prečista zavetnica se jim je skazovala v dušnih in telesnih bridkostih vsepomočno mater.

P. B.

(Dalje pride).

III. nedelja v adventu.

On je tisti . . . kateremu nisem vreden od črevljev jermenov odvezati. (Iv. 1.)

Nismo, dragi, prav daleč od tistega vselega dne, ki označujemo vso njega visokost z izrazom „sveti dan“.

Po Gospodnjem rojstvu v srečnem, presrečnem Betlehemu je postal ta dan njegovega prihoda na svet — sveta postojanka za zgodovino vesoljnega sveta; za vse narode vseh časov; za vsacega posameznika teh narodov na zemlji; za nas vsacega, kar nas biva na tem božjem svetu; za vsacega naših zanamcev, dokler ne izdihne po božjem vkrepu tu na zemlji slednji Adamljan. Kateremu dnevju bi torej bolje pristojalo ime „svetega dne“, nego temu nad vse blažemu dnevju?

Zato naj pogled na Odrešenikovo vse nas osrečujoče sveto rojstvo dvigne že danes spominj naših duš na tiste srečne trenutke, kadarkoli obhaja — prejemši ga v presvetem zakramentu — vsak nas njegov prihod v svoje srce.

Vprašate me, dragi, kako šna naj bodo vaša čutila, kadar pride Jezus do vas — ko ga prejmete v sv. obhajilu?

*

Poslovivši se s sveta je hotel nebeški mojster svojim učencem zapustiti svoje ljubezni spominj. Dragi! A tudi vsem nam in za večne čase je sklenil zapustiti na-se tak spominj, da je prejemajočim ga v sv. ob-

hajilu on sam za vselej neizkaljeni vir našega veselja; za vselej vir srčnih tolažil za takrat, kadar se je zoblacilo nad nami in kadar vihar notranjih bojov rolni skozi našega duha.

Ko je osnoval Krist zadnjo večerjo ter jedel svojimi učenci tisto velikonočno jag-nje, koje je vsak gospodar v deželi moral pripraviti svoji družini — „vzel je kruh, posvetil ga in razlomil ter jim dal in jim je rekel: Vzemite, to je moje telo. In je vzel kelih in se zahvalil, in jim dal in so pili vsi iz njega. In jim je rekel: To je moja kri nove zaveze, katera bo za njih veliko prelita v odpuščanje grehov.“ (Mark. 14, 22—24. — Mat. 26, 26—28.)

Dokončavši to za vse čase imenitno dejanje je izgovoril apostolom in vsem njihovim naslednikom do danes in vsej prihodnosti merodajno naročilo: „To storite v moj spominj!“ (Luk. 22, 19.)

Zato se, dragi, lomi ta sveti kruh in pretaka ta sv. rešnja kri, kjerkoli v vaših prijaznih selih štrli cerkveni stolp kakor mogočen kazalec proti nebu; ali pa, kjer v nebotični višočini tiči kak večidel Bogorodičen hram, da smo toliko bliže nebesom takrat, ko smo pozdravit došli to svojo milo mater v nje planinski dom.

Zato se, da oživimo v sebi na nebeškega Odrešenika spominj, napravljamo pogosteje ali redkeje — kakor se čutimo vredne — v svoje posvečene kraje na ta nebeški obed, ki naj nam bodi zastava srečnega tukajšnjega in še srečnejšega ondukajšnjega življenja.

V adventu — po stari šegi svojih prednikov ne bomo zamudili Gospodnje večerje in to posebno še iz tega vzroka ne, da se toliko vredneje smemo približati božjemu detetu, kadar bo o Božiču pred nas v jaslice položeno.

Vprašati se nam je zato: Kakošnih čutil bodi napolnjena naša duša prav takrat, ko se bližamo svojemu Bogu v zakramentu?

Živa vera naj bo takratno naše srčno čutilo. Ti si Bog — recimo svojemu Jezusu — in si postal človek. Danes pa prihajaš še enkrat v naša srca iz nebes. Trdno verujemo, da si pričujoč v psv. rešnjem telesu

in te molimo v tem zakramentu. — Angelji molijo tega Boga, ki ga sedaj prejmemo v svoja goreča srca.

Trdno upanje naj bode, dragi, tvoje čutilo na današnjem veselem adventnem dnevu. Velikih milosti upam od tebe Jezus, ki si se danes ponižal v moje srce: tako govori.

Srčna ljubezen naj bo te trenutke Vaše čutilo. Tako-le govorite: Ni bilo zadosti, Jezus, da si kedaj umrl za nas. Še v zakramentu — zapuščenem v svoj spominj — se nam hočeš darovati in danes se nam zopet daš in prav dobro vemo, da nas, dokler bomo v življenji, ne pozabiš nikoli. Ker te pa sami dosti ljubiti nismo v stanu, sklepamo svojo ljubezen z ljubeznijo tvoje matere Marije; vseh angeljev in vseh svetnikov — naših nekedanjih tovarišev na tem zemskem potovanju. Bodite nam vi vsi: Marija, angelji in svetniki — prav vsi nam bodite na pomoč, da smo Jezusa dosti ljubiti v stanu.

Prava ponižnost bodi, dragi, sedaj to tvoje čutilo. Spoznavam — reci pred sv. obhajilom; spoznavam tvojo velikost in pa svojo nizkóst. Z Ivanom Krstiteljem — do katerega so po poročilu današnjega sv. evangelija poslali duhovne in levite — z njegovimi besedami govori: „On je, kateri za menoj pride, kateri je pred menoj bil in kateremu jaz nisem vreden od črevljev jermena odvezati.“ (Ivan 1, 27.) In ponavljaj nad vse ganljive ponižnosti napolnjene besede, s katerimi se mašnik pri sv. maši pripravlja na sprejetje svojega Boga, ko govori: „Gospod Jezu Kriste, ki si svojim apostolom dejal: Mir vam zapustim, svoj mir vam dam — ne oziraj se na moje grehe, nego na vero svoje cerkve . . . oprosti me po tem svojem presvetem telesu in tej svoji krvi vseh mojih pregreh in vsekaterih zlegov ter daj, da se vselej držim tvojih zapovedi ter ne pripuščaj, da bi se kedaj ločil od tebe . . . Prejemba tvojega telesa, gospod Jezu Kriste, na kojoj sem jaz ne vredni namenjen, naj mi ne bode v sodbo in v pogubljenje, nego po tvoji dobrotljivosti v dušno in telesno varstvo in zdravilo.“ (Iz predobhajilnih molitev.)

Ob trenutku pa, ko si namenjen zavžiti prsv. rešnje telo, ko klečiš tam pri obhajilni mizi — govori takrat z vso vnemo svoje duše besede: Jezus, tebi živim; Jezus, tebi umrjem; Jezus, tvoj sem živ in mrtev. Bodi tudi ti vse moje naslednje življenje — moj Jezus.

* * *

To in enako, dragi, naša čutila, ko pristopamo pričakovanja prihodnjega Odrešenika navdahnjeni do svojega adventnega sv. obhajila.

Bodi nam v današnjem sv. evangeliju slavljene veliki predhodnik Kristov, sv. Ivan, navoditelj — da se vsak nas prav resno vpraša ob Gospodnji mizi: „Kdo si ti?“ (Ivan 1, 19.) Ali si pač vreden? Odgovor: „Nisem.“ (Iv. 1, 21.) Dragi vreden ne — a ponižen. Kolikor ponižnejši, toliko vrednejši. In tem ponižnostnim potem, le zaupaj! postaneš kar človeka moč vreden. V to ime naj te blagoslovi božično dete, v jaslice položeno. Amen.

Zatrite nekdanje cerkve in kapele ljubljanske.

10. Cerkev sv. Jožefa.

(Dolge.)

Diskalceati na slovenskem slovstvenem polju.

Med pisatelji 17. in 18. stoletja nahajamo nekatere ljubljanske diskalceate. Ne bom našteval tu onih, katerim je pišočim rabil latinski in nemški jezik, o menim le tistih vrlih mož, ki so v samostanskem zatišju na Ajdovščini v tedanjih za slovenščino nerodnih časih sukali pero v našem jeziku.

Prvi med njimi je bil o. Frančišek Ksaverijan a s. Ignatio, rojen nekje na Kranjskem. Prej se je pisal za Gregorja Lorenca (Worenz). Diskalceatska kronika ga navaja prvokrat leta 1692., ko je postal subprijor ljubljanskega samostana. Ko se je bil meseca vinotoka istega leta odpovedal prijoratu Sležan o. Celestin a s. Michaela, nadomestoval ga je

Dne 5/3 1778 je knez Dismas Josephus Sagotnik ovd. l. etc. godini diskalceatov nov professor - dimissionari - alus za longura i 4 misje parova et fibofijatra (Post 66. 322 v ik. arch.)

nekač časa o. Frančišek kakor vikar, dokler ni postal leta 1693. prijor. Leta 1694. in 1697. so ga zopet izvolili za subprijorja, leta 1703. za prijorja in po minuli triletni dobi iznovič za subprijorja. To dostojanstvo so mu naklonili zopet leta 1718. Leta 1722. so ga zadnjikrat izbrali za prijorja. O. Frančišek je bil neumoren in zelo marljiv domoljuben pisatelj v slovenskem jeziku — tako ga opisuje njegov sorodovnik o. Marko Pohlin v svoji „Biblioteki“ omenjaje dveh del, ki sta ostali v rokopisu in se hranili v diskalceatski samostanski knjižnici. Spisal je: „Nove besedne bukve, ali useh zhiherneh besedy, hoc est: Dictionarium latino carniolicum.“ Dodani, v stotihah nedostatni letokaz naznanja, da je bil ta slovar dovršen l. 1710. Poleg „besednih bukev“ je ostavil o. Frančišek v rokopisu: „Zelu Svetu Pismu novega inu starega Testamenta“ v šestih zvezkih. Obe deli navaja o. Marko, kakor sem že pripomnil; a Levstik ga precej osorno zavrača očitaje mu lažnivost („Lj. Zvon“ 1881, str. 784). On meni, da je o. Marko „izpod pazuhe vzel ota Vorenca“ pripisovaje mu po krivem deli, ki jima je bil baje pisatelj Matija Kastelec. Priznavam, da lep, na o. Marku marsikatera hiba; a da bi si bil izmisljal kar na celem slovstvenike, katerih ni bilo, kaj takega mu vender nihče ne more podtkati. Gori navedem podatki iz življenja o. Frančiška svedočijo, da je bil to odličen, za svoj red zelo zaslužen mož. V dostojanstvenih stopinjah njegovih je med leti 1706. in 1718. zadosten presedeček, ki mu je dal dovolj časa, da se je mogel posvetiti knjižnemu dčlovanju. Da se je o. Frančišek res bavil s slovstovanjem, prica temu je njegov vrstnik Gregor Dolničar, ki omenja v svoji „Biblioth. Labac. publ.“ med drugimi domačimi pisatelji tudi „Worenca“ in njegovega latinskoslovenskega slovarja (Dictionarium Latino-Slavonicum). Prebivši osemindeset let v meniški halji je preminil dne 29. rožnika 1730 star 71 let.

O. Fidelis a natiuitate B. V. M. Idrijean, izven reda imenovan Ignacij Zerovec (Scherovitz), je poslovenil leta 1780. delce kardinala Roberta Bellarmina „de ascensione mentis in Deum per scalas rerum creaturarum“. Tudi njegov prevod je ostal nenatisnjen.

V vrsti prvih nabirakev slovenskih narodnih pesmi diskalceat o. Dismasa s. Eli-

s a b e t h a iz Šiške. Predno se je — 21 let star — pōbosačil, pisal se je za Jožefa Zakotnika (Sakotnek). Pozneje je bil propovednik v Strelci na Sleškem, naposled kurat v Brausse, kjer je umrl leta 1793. On je zapisoval pesmi, ki jih je slišal med ljudmi: o Pegamu, o Juriju Kobili, o Kralju Matijažu, o lipi na Starem trgu, o lepi Vidi in druge.

Omeniti treba dveh diskalceatov členov „Akademije operosorum“, ki je oživelala iz nova leta 1781. Prvi je bil Tržičan o. Ivan Damaščan a nomine Mariae. Njegovo akademiško ime je bilo Utilis, svetno pa Felix Deu. Bil je modroslovja in bogoslovja lektor v Ljubljani. Tlačilo ga je več boleznj, najbolj protin. Lajšal si je bolesti pesnikovaje, kakor poroča o. Marko v svoji „Biblioteki“. Smrt ga je rešila trpljenja v Ljubljani dne 7. listopada 1786. On je izdal prvi slovenski zabavnik: „Skupspravljenje Kraynskch Pisaniz od lepeh umetnost“ leta 1779. in naslednje dve leti. V rokopisu je ostavil gradivo „Pisanicam“ za l. 1782. in 1783. V letniku 1780 se nahaja libretto opereti enodejanki „Belin“, ki se pripisuje Devu.

Drugi akademik imenovan „Novus“ je bil o. Marko a s. Antonio Pad. po rodu Pohlin, rojen dne 13. malega travna 1735 v Ljubljani, umrl dne 5. svečana 1801 ali 1804 (gl. „Lj. Zvon“ 1881 str. 699). Komaj dvanajst let star se je pomenišil ogrnivši si diskalceatsko haljo. Studiral je v Marija Brunu na Nižjem Avstrijskem. Na Dunaju je slušal bogoslovje. Njegovo ime je prvokrat zabeleženo v diskalceatski kroniki dne 28. velikega srpana 1763 na sv. Avguština dan, ko je kakor slovenski prazniški govornik poveljeval tega mogočnega zavetnika diskalceatskega reda. Pol leta pozneje — malega travna 1764 — so ga izvolili za nedeljskega propovednika. Čestokrat je bil povabljen o. Marko za slavnosinega govornika. Dne 9. kimavca 1770 so praznovali širokorokavi avguštincci god prenesenja podobe Marije dobrega sveta z moške na žensko stran. Poleg subprijorja je poveličal to znamenito slavnost s propovedjo o. Marko. O devetdnevnic sv. Ivana Nepomučana dne 21. velikega travna 1771 je propovedoval pri Sv. Petru. Dne 4. kimavca istega leta je slavil s slovenskim govorom sv. Rozalijo v njenem svetišču na Gradu, takisto sv. Ivana evangelista o njegovem prazniku v domači cerkvi sv. Jožefa. Kdaj je nastopil na pro-

o. J. Škrlavlj Grcia. Pozabljen bisar slovenskega slovarja, (Doma in svet XXXII etc. 53) - notosioni slovar Slovenic se nahaja v samostanski knjižnici govorniki.

povednici šentjakobski, omenil sem v prejšnjem odstavku. O. Marko je propovedoval tudi po nemško. Na sv. Antona Paduanca dan leta 1772. so ga povabili ljubljanski frančiškani, da jim je počastil tega slavnega čudotvorca z nemškim govorom ob 10. uri. O. Marko se je bavil tudi s poučevanjem. Dne 5. rožnika 1770 se je njegov katehumen, devetnajstletni Ivan Jurij Wehrbag iz Ludwigsburga poleg Stuttgarta vpričo meščanskih trgovcev Ignacija Fridla in Ivana Možiča v cerkvi sv. Jožefa javno odpovedal krivoverstvu in spoznal sv. katoliško vero. Leta 1775. so poslali o. Marka na Dunaj za magistra učečih se redovnih klerikov; a vrnil se je zopet v Ljubljano in l. 1781. postal subprijor tukajšnjega samostana. L. 1784. se je o. Marko iznova ločil od svojega rojstnega mesta Ljubljane sprejemši službo provincijalovega tajnika. Leta 1791. je bil subprijor dunajskega samostana, leta 1794. pa magister novicijata v Maria Brunu.

Za njegovega bivanja v Ljubljani je bil diskalceatski samostan na Ajdovščini središče slovenskega slovstvenega gibanja. Kakor meteor je zažarel o. Marko Pohlina na obnebu slovenske domovine in vžgal dotlej za slovenstvo brezbrizne rojake za vsestransko slovstveno delovanje. Preveč bi naraslo pričujoče poglavje, ko bi naštel vse njegove natisnjene in nenatisnjene spise. Spomin njegove stoletnice gotovo poslavita s korenitim životopisom in z oceno njegovih del naslednici „Akademije operosorum“ — Slovenska Matica in Leonova družba — pripomniti pa moram tu, da se o. Marko ni omejil le na nabožno slovstvo, nego je posegal v druge stroke: v jezikoslovje, kjer ni bil srečen, v zgodovino, v pravoslovje, v šolstvo. Pisal je po slovensko, po latinsko in nemško. Izza Jurija Dalmatina ni noben slovenski pisatelj toliko deloval s persom, kakor o. Marko. Ne glede na njegove jezikovne napake — a tudi te so rodile našemu slovstvu dičen sad: Kopitarjevo neprecenljivo slovnico — ne glede na njegov spakudrani jezik je bosu menih o. Marko a s. Antonio Pad. eden najmarljivejših delavcev za prosveto našega naroda konec 18. stoletja. Njegove dejanske ljubezni do domovine in njenega jezika naj bi ne pozabilo njegovo rojstveno mesto, ko daje imena novim ulicam na nekdanji Ajdovščini blizu slovstvenega torišča o. Marka Pohlina.

(Dalje pride)

Iz sveta.

Francoski mladeniči pri papežu. V nedeljo 16. oktobra je papež sprejel v avdienci francoske mladeniče, med njimi mnogo dijakov in delavcev. Bila sta navzoča tudi 2 francoska škofa. Sveti oče je v svojem nagovoru povdarjal, da naj se mladeniči ravnaajo po geslu: Pobožnost, izobrazba, delo. Njihova pobožnost naj se ne straši svetnih ozirov. Pri pouku naj se zlasti trudijo, da bodo znali znanstveno braniti svoje versko prepričanje in ovreči ugovore nasprotnikov. Temu pa naj sledi delo, ki bodi apostolat za ljudstvo v edinosti s škofi.

Župnik Alojzij Kummer

Avstrijski škofje in metropolitni so izdali času zelo primeren pastirski list. Jedro njegovo obsega naše geslo: „Vse za vero, dom, cesarja!“ Mnogi se odvrtaajo dandanašnji od vere, ki jo uči sv. katoliška cerkev. Mnogim je omrznilo srce do avstrijske domovine in do njenega vrhovnega gospodarja. Spoštovanje do visjih oblasti gine. Nemir med narodi narasča. Zato svate škofje svoje podložnike in jih resno opominjajo, da naj dajo Bogu, kar je božjega in cesarju, kar je cesarjevega. — Nekateri oddelki cikajo prav zelo na k. s. Napotnikovega sv. Pavla. Ti isti nazori, pripovedovani celo s temi istimi besedami. Razumevati je to zelo lahko onemu, ki ve, da je k. s. Napotniku zelo važna beseda v posveti avstrijskih škofov.

Iz domovine.

Javna proslava Brezmadežne v Ljubljani Poleg pobožnosti, ki jih je bilo ukazalo škofjstvo 8. dan vsakega letošnjega meseca (oziroma v nedeljo po tem dnevu), so odusevljale ljubljanske vernike v pričujočem jubilejnem letu, nekatere očitne slavnosti na slavo Brezmadežni. „Danica“ je že povedala, kako so se ji izprezdoma poklonili Trnovčani na malega smatna dan. Veliko slavnost na čast brezmadežni Devici je vprizorilo krščansko socijalno delavstvo 22. nedeljo po binkostih dne 23. vinotoka popoldne. Tedaj si je dalo „katoliško društvo za delavke“ v spominj desetletnice svojega obstoja blagosloviti novo zastavo. To se je zgodilo na javnem šentjakobskem trgu pred kipom Brezmadežne, kjer je bil govor propovedoval je kanonik dr. Andrej Karlin in

Licealna kopijonica ljublj. krasni rokopisno prepovesti o diskalceatov, mat uprini se nahaja jo tudi slovenske (Urbovičevi zapiski).

potem litanije pred Najsvetejšim, prinesenim iz cerkve sv. Jakoba. — Pri Sv. Petru so na slavo Brezmadežni ponavljali sv. misijon izza 22. vinotoka t. j. sobote zvečer do 25. t. j. srede zjutraj. Kakor pred polčetrnim letom so tudi sedaj Sentpeterčanom misijonariji č. oo. frančiškani. Mnogo jih je prejelo sv. zakramente in odpustke. — Poslednjo nedeljo po binkostih dne 20. listopada je proslavljala Brezmadežno zelo sijajno slovenska moška Marijina družba, ki ima sedež v nemški cerkvi. Iz tega svetisca se je tistega dne popoldne o polstirih pomikal številen izprevod po Gosposkih ulicah v ursulinsko cerkev. Na čelu procesije so nosili mladeniči drustveniki veličasten kip Brezmadežne, ki so ga spremljale belo oblecene svetilke. Osem zastav je vohralo pred Najsvetejšim, ki ga je nosil premilostivi vladika Anton Bonaventura, spremljan od kanonikov in drugih duhovnikov. On je tudi v ursulinski cerkvi imel slavnostni govor. Ob najlepšem jesenskem vremenu so se izprevodniki večinoma z gorečimi svečami vrnili po Vegovih ulicah v Križevnike.

—4—

Preč. gospod stolni dekan Andrej Zamejic je dovršil minulo nedeljo dne 20. t. m. 80. leto — dolga doba, posvečena od prvega do zadnjega hipa Bogu, domovini, časni in večni blaginji bližnjega. Z veselo zavestjo se prezasluzni zlato- mašnik ozira nazaj v minulost, a nadepoln mu je po pravici pogled tudi v bodočnost, saj mu je zagotovljeno po tako plodonosnem delovanju neskončno plačilo. Pred 50 leti je urejeval „Danico“; zato se mu njegova gojenka v velepoštovanju klanja ob 80. rojstvenem dnevu želeča, da mu nakloni Vsemogočni na zemlji demantno, ob skrajni meji človeškega življenja pa nebeško diko.

Zrnje.

Resnico redko kdo najde. Zakaj? vprašuje visji škof Whately in odgovarja: „Zato, ker ljudje bolj izkušajo, da bi resnico spravili na svojo stran,

nego pa si prizadevajo, da bi sami bili na strani resnice.“ Čutila in strasti se vojskujejo zoper resnico in temne razum. Združenje duše z Bogom je edino sredstvo, ki si ž njim morem osvojiti resnico.“

N. Ž.

Najkrutejše zveri. Teokrita, grškega modrijana, so vprašali: Katere zveri se mu zde najkrutejše? „V gozdovih in v gorah so levi in medvedje, — v mestih in vaseh pa zapeljivci in obrekovalci“ — tako je odgovoril modrijan — in modrec je pač vedeti moral. o. Kazimir.

Ljubljanska škofijska kronika.

Premilostni gospod knezškof ljubljanski dr. Anton Bonaventura Jeglič se je odpeljal 8. oktobra na Vipavsko, kjer je imel vizitacijo od 9.—24. oktobra. Birmancev je bilo v Vipavi 154, v Št. Vidu 117, v Lozicah 65, na Vrabčah 89, v Podragi 54, na Vrhopolju 95, v Budanjah 114, na Gočah 91, na Erzelju 33, na Slapu 45, na Planini 78, na Colu 128, v Podkrajju 111, v Sturiji 158, na Ustju 45, skupno 1368. — Posvečeni sta bili hkrati župni cerkvi na Vrhopolju in v Podkrajju. Po opravljeni vizitaciji se je odpeljal na Sv. Goro pri Gorici in 25. oktobra v Trst obiskat milost. škofa dr. Nagla. Zvečer se je povrnil v Ljubljano. 30. okt. je blagoslovil zastavo mladeniške Marijine družbe v Predosljih. 1. nov. je imel v stolnici slovesno sv. mašo; 2. nov. je maševal pri sv. Kristofu. 3. n. v. je posvetil novo cerkev oo. karuzijanov v Pletrijah. 4. nov. se je odpeljal v Gorico na provincijalno posvetovanje. 6. nov. se je povrnil iz Gorice. 7. nov. se je odpeljal na Dunaj na škofovsko posvetovanje. 12. nov. se je povrnil in se odpeljal v Trebnje, kjer je 13. posvetil nov veliki altar v prenovljeni župni cerkvi v Trebnjem. 20. nov. je vodil procesijo na čast Brezmadežni od nemške cerkve do ursulinske cerkve in je tu tudi pridigal.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 kro- 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej.

V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Ivane Pichlerjeve tabakarni na Konguesnem trgu.